

Bartłomiej Rogalski

Die Siedlungskeramik der Oksywie-Kultur in Westpommern

Ceramika osadowa kultury oksywskiej na Pomorzu Zachodnim

Zusammenfassung

Keramisches Siedlungsmaterial der Oksywie-Kultur in Westpommern, die dort bereits in der Phase A₂ erschien, macht einen stark inhomogenen Eindruck. Häufig sind einige stilistische Elemente spürbar, die noch in der Hallstatttradition der frühen vorrömischen Eisenzeit stehen. Die Durchsicht des Materials lässt die Vermutung zu, dass der ‚Latenisierungsprozess‘ in Westpommern nicht gleichmäßig verlief. Der Latène-Stil wurde vor allem im Bereich der Bestattungssitten adaptiert, wofür der schnelle und radikale Wandel der Begräbnisrituale spricht. Alltägliche Siedlungskeramik scheint hingegen eine Resistenz der damaligen Gemeinschaften gegen die Übernahme der neuen stilistischen Strömungen zu beweisen

Keywords: Oksywie-Kultur; Siedlungen; Keramik; Westpommern; jüngere vorrömische Eisenzeit.

Podsumowanie

Materiały osadowe kultury oksywskiej z Pomorza Zachodniego, pojawiające się tam od fazy A₂, wykazują się dużą heterogenicznością. Często występują tam formy wykazujące wyraźne stylistyczne nawiązania do starszej tradycji halsztackiej. Obecność tych cech należałoby taktować jako dowód na dwutorowość zjawiska ‚latenizacji‘ Pomorza Zachodniego. Proces ten radykalnie zmienił obrządek pogrzebowy na cmentarzyskach, natomiast na osadach, gdzie aż do fazy A₃, widoczne jest przeżywanie się stylu halsztackiego, musiał on przebiegać dużo wolniej i w mniejszym zakresie.

Keywords: Kultura oksywska; osady; ceramika; Pomorze Zachodnie; młodszy okres przedrzymski.

Ich möchte in diesem Beitrag eine kurze Charakteristik der Siedlungskeramik der Oksywie-Kultur vornehmen und die wichtigsten Forschungsfragen aufzählen. Im späten Abschnitt der vorrömischen Eisenzeit war die Oksywie-Kultur auch in den östlichen Gebieten Westpommerns (östlich von der Rega) verbreitet (Abb. 1).¹ Sie erschien hier in der Phase A₂ nach R. Wołągiewicz (Abb. 2). Zu betonen ist aber dabei, dass die Materialien (auch die Siedlungskeramik) dieser Kultur in dieser Region einen ausgesprochen heterogenen Charakter haben. Diese zu untersuchen ist eine der Hauptaufgaben, mit denen die heutige Forschung konfrontiert ist.²

I Der Forschungsstand zu den Siedlungen der Oksywie-Kultur in Westpommern

Die Siedlungen der vorrömischen Eisenzeit und der Römischen Kaiserzeit in Westpommern waren als Forschungsproblem lange Zeit kein Gegenstand des Interesses der Archäologie. Das einzige einschlägige Forschungsprojekt wurde im Rahmen der sog. ‚Expedycja Koszalińska‘ (‚Kösliner Expedition‘) des Instituts für Vor- und Frühgeschichte der Universität Poznań realisiert.³ Das Programm wurde in den späten 1960er Jahren von Prof. Wojciech Kòčka initiiert und dann in den 1980er und 1990er Jahren von Prof. Jan Żak, dem damaligen Direktor des Instituts, und seinen Schülern fortgesetzt. Im Rahmen des Projekts haben die Archäologen zuerst Geländebegehungen und anschließend systematische Ausgrabungen in ausgewählten Besiedlungskammern vorgenommen. Das Ziel war die Erkundung des Besiedlungsnetzes der vorrömischen Eisenzeit und der Römischen Kaiserzeit in den Tälern der westpommerschen Flüsse Mogilica, Parsęta und Wieprza. Das Projekt bleibt bis heute grundsätzlich das einzige, das der Untersuchung von Siedlungen gewidmet ist. Die zehn Jahre lang dauernden Forschungen führten zur Erschließung von vier separaten Besiedlungskammern (Abb. 3–6):⁴

1. Die Mikroregion von Wygoda, Kr. Białogard (Abb. 4–5). Die Mikroregion besteht aus einem Gräberfeld (Wygoda, Fdst. 6) und 4 Siedlungen von je ca.

W niniejszym tekście przedstawię krótką charakterystykę tytułowego zagadnienia, wymieniając jednocześnie najważniejsze problemy badawcze. Kultura oksywska w finalnym stadium okresu przedrzymskiego objęła swym zasięgiem także wschodnie partie (do rz. Regi) Pomorza Zachodniego (ryc. 1).¹ Obecnie wskazać można fazę A₂ (w ujęciu R. Wołągiewicza) jako moment pojawienia się najwcześniejszego osadnictwa kultury oksywskiej na Pomorzu Zachodnim (ryc. 2), należy jednak od razu podkreślić wybitnie heterogeniczny charakter materiałów tej kultury w regionie. Ową kulturową niejednorodność, czytelną także w materiałach z osad, uznać należy za jedno z wiodących zagadnień dla aktualnych badań.²

I Stan badań nad osadami kultury oksywskiej na Pomorzu Zachodnim

Osady z młodszego okresu przedrzymskiego i okresu wpływów rzymskich na Pomorzu Zachodnim długi czas nie stanowiły osobnego zagadnienia badawczego w archeologii regionu. Do dziś w zasadzie jedyny taki projekt badawczy realizowany był przez tzw. ‚ekspedycję Koszalińską‘ Instytutu Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.³ Program ten zainicjowany został w latach 1960-tych przez prof. Wojciecha Kòčkę, a realizowany był w latach 1980-tych i 1990-tych przez prof. Jana Żaka, ówczesnego dyrektora IP UAM, oraz jego uczniów. W ramach tegoż projektu przeprowadzono najpierw prospekcje terenowe, a następnie systematyczne badania wykopaliskowe wytypowanych mikroregionów osadniczych. Celem projektu było rozpoznanie sieci osadniczej z młodszego okresu przedrzymskiego i okresu wpływów rzymskich w dolinach rzek zachodniopomorskich – Mogilicy, Parsęty i Wieprzy. Jest to w zasadzie jedyny do dziś projekt poświęcony głównie badaniom osad. W ciągu ponad 10 lat badań terenowych rozpoznano cztery mikroregiony osadnicze (ryc. 3–6):⁴

1. Mikroregion okolic Wygody, pow. Białogard (ryc. 4–5). Mikroregion ten składa się z jednego cmentarzyska (Wygoda, stan. 6) i 4 osad (Wygoda, stan. 6A, B, C oraz Rzyszczewo, stan. 2).⁵ Wspomniane osady posiadają powierzchnię rzędu około 1 ha.

1 Rogalski 2010b, 588, Karte 6; Strobin 2011, Karte 1.

2 Rauchfuß und Rogalski 2006, 70–71; Rogalski 2007.

3 Rogalski 2010b, 57–58.

4 Rogalski 2010b, 58–61.

1 Rogalski 2010b, 588, mapa 6; Strobin 2011, mapa 1.

2 Rauchfuß i Rogalski 2006, 70–71; Rogalski 2007.

3 Rogalski 2010b, 57–58

4 Rogalski 2010b, 58–61.

5 Machajewski 1984; Machajewski 2001.

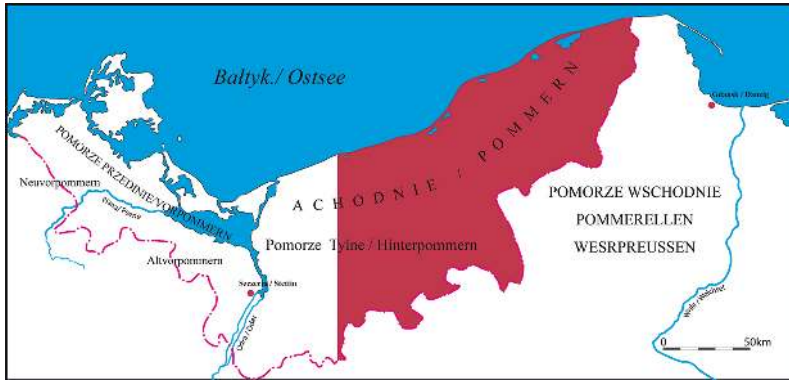

Abb. 1 Die Einflüsse der Oksywie-Kultur in Pomorze Zachodnie (Pommern) in den historischen Grenzen des Regions.

Ryc. 1 Zasięg kultury oksywiejskiej na Pomorzu Zachodnim w historycznych granicach regionu.

1 ha Größe (Wygoda, Fdst. 6A, B, C und Rzyszczewo, Fdst. 2).⁵

2. Die Mikroregion von Dębczyno, Kr. Białogard (Abb. 5). Hier befinden sich 4 Siedlungen (Dębczyno, Fdst. 53 und 22; Białogard, Fdst. 17; Rogowo, Fdst. 4) und zwei Gräberfelder: Rogowo, Fdst. 9 und Dębczyno, Fdst. 39.⁶

3. Die Mikroregion von Warszkowo, Kr. Sławno (Abb. 7). Die Mikroregion wird durch vier Siedlungen (Warszkowo Fdst. 26, 27, 30; Sławsko Fdst. 63) und ein Gräberfeld – Warszkowo Fdst. 4 gebildet.⁷

4. Die Mikroregion von Czarnowęsy (Abb. 5–6), die aus 13 Fundstellen besteht. Ein Gräberfeld (Fdst. 29) und eine Siedlung (Fdst. 42) wurden systematisch ausgegraben.⁸

Neben den oben genannten Fundstellen kann man noch zwei weitere Fundstellenkomplexe der Oksywie-Kultur in Westpommern nennen, die jedoch nicht im Rahmen des erwähnten Projekts der Universität Poznań entdeckt wurden (Abb. 3):

1. Die Mikroregion von Konikowo, Kr. Koszalin. Zu dieser Region gehören zwei Fundstellen: Das von G. Magdalinski im Jahre 1934 leider nur fragmentarisch publizierte Gräberfeld sowie die ebenfalls nur teilweise publizierte Siedlung in Konikowo,⁹ die 1970 durch das Regionalmuseum in Koszalin untersucht wurde.¹⁰

2. Die Mikroregion von Bylica, Kr. Sławno. Das Gräberfeld wird in der Literatur von D. Bohnsack (1938)

2. Mikroregion okolic Dębczyna, pow. Białogard (ryc. 5). Wskazać tu można 4 osady (Dębczyno, stan. 53 i 22; Białogard, stan. 17; Rogowo, stan. 4) oraz dwa cmentarzyska: Rogowo, stan. 9 i Dębczyno, stan. 39.⁶

3. Mikroregion okolic Warszkowa, pow. Sławno (ryc. 7) – grupujący cztery osady (Warszkowo, stan. 26, 27, 30; Sławsko, stan. 63) i jedno cmentarzysko – Warszkowo, stan. 4.⁷

4. Mikroregion okolic Czarnowęsów, pow. Białogard (ryc. 5–6), który składa się z 13 stanowisk, z których cmentarzysko (stan. 29) i osada (stan. 42) zbadane zostały wykopaliskowo.⁸

Poza wymienionymi wyżej kompleksami stanowisk wskazać można ponadto dwa inne mikroregiony osadnicze, których odkrycie nie wiązało się ze wspomnianym programem IP UAM (ryc. 3):

1. Mikroregion Konikowo, pow. Koszalin, definiowany przez cmentarzysko badane tu wykopaliskowo w 1934 r. przez G. Magdalinskiego (niestety fragmentarycznie opublikowane) i osadę w Konikowie,⁹ która z kolei badana była wykopaliskowo w 1970 przez archeologów z muzeum w Koszalinie.¹⁰ Także w tym przypadku brak pełnej publikacji stanowiska.

2. Mikroregion Bylica, pow. Sławno, który także składa się z cmentarzyska i osady. Cmentarzysko w literaturze wzmiankują krótko D. Bohnsack (1938) i D. von Kleist (1955).¹¹ W latach 1970-tych osada została częściowo

5 Machajewski 1984; Machajewski 2001.

6 Pawlak 1993; Rogalski 2010b, 58; Sikorski 1993; Kozłowska 1989/1990; Kòčka-Krenz, Machajewski und Strzyżewski 1976; Machajewski 1980; Machajewski 1981.

7 Kasprowicz 1992; Rogalski 2010b, 58–59; Rogalski 2010a; R. Wołagiewicz 1965.

8 Machajewski 1984; Machajewski 1987; Rogalski 2010b, 59.

9 Magdalinski 1934.

10 Lachowicz 1975, 92–95, Abb. 37–79.

6 Pawlak 1993; Rogalski 2010b, 58; Sikorski 1993; Kozłowska 1989/1990; Kòčka-Krenz, Machajewski i Strzyżewski 1976; Machajewski 1980; Machajewski 1981.

7 Kasprowicz 1992; Rogalski 2010b, 58–59; Rogalski 2010a; R. Wołagiewicz 1965.

8 Machajewski 1984; Machajewski 1987; Rogalski 2010b, 59.

9 Magdalinski 1934.

10 Lachowicz 1975, 92–95, ryc. 37–79.

11 Bohnsack 1938; Kleist 1955.

Bereich	Chronologische Systeme										Autoren
EUROPA	HALLSTATT	LA TÈNE								KAISERZEIT	H. Hildebrand (1874)
Westlatenisch		I			II		III				O. TISCHLER (1885)
		Ia	Ib	Ic	IIa	IIb	III				D. VIOLLIER (1911) F. R. Hodson (1964)
		frühe			mittlere		späte				P. REINECKE (1902)
Ostlatenisch	D	A	B	C	D						J. M. DE NAVARRO (1959); W. KRÄMER (1962); J. MEDUNA (1970)
		A	B ₁	B ₂	C ₁	C ₂	D ₁	D ₂			H. POLENZ (1971); Z. WOŹNIAK (1974)
	D ₁	D ₂	D ₃ /A	B ₁							H. ZÜRIN (1952, 1970, 1974) H. MÜLLER-KARPE
Polen	D	Spätlatenezeit								frühe	J. KOSTRZEWSKI (1965) K. JAZOŹEWSKI (1967)
	(D)	frühe und mittlere			Vorrömische Eisenzeit		späte			B ₁	WOLAGIEWICZ
Nordeuropa und Skandinavien	VI Epoche Bronze	Vorrömische Eisenzeit									O. MONTELIUS (1896)
		jüngere								B ₁	H. J. EGGERS (1955) R. HÄCHMANN (1961) R. WOLAGIEWICZ (1968, 1970)
		ältere		jüngere		jüngste				a	b
Jastorf-Bereich	Wessenstedt	Jast. a	Jast. b	Ripdorf	Jast. c	Seedorf					G. SCHWANTES (1935, 1950, 1958)
		Vorrömische Eisenzeit									H. HINGST (1959); H. KRUGER (1961); H. KEILING (1969, 1970)
		ältere				jüngere					O. HARK (1972); K. NUGLISCH; E. SCHRÖTER (1968) H. J. GOMOLKA (1973) C. H. BECKER (1961, 1962)
Jütland	VI	a	I	b	II	III c	III c			C. H. BECKER (1961, 1962)	
Gotland	VI	ä A	ä B	y A	y B	y C	y D			E. NYLÉN (1955, 1963)	
La Tene Bereich		500-450 400-375 300-275 250-225 175-150 125-100 50pne 0-20 ne 40 ne									

Abb. 2 Die tabellarische Korrelation der Chronologie-Systeme der verschiedenen Regionen Europas.

Ryc. 2 Korelacja tabelaryczna systemów chronologicznych poszczególnych regionów Europy.

und D. von Kleist (1955) kurz erwähnt.¹¹ Die Siedlung wurde in den 1970er Jahren durch die Universität Poznań untersucht, bis heute sind aus diesen Grabungen nur einzelne Funde übriggeblieben.

Erwähnenswert sind noch einige Siedlungen, die ohne weiteres Besiedlungsumfeld bekannt sind: Głuszyno, Kr. Słupsk, Fdst. 1, binnen mehrerer Kampagnen systematisch ausgegraben,¹² sowie einzelne Fundstellen, die im Rahmen von Rettungsgrabungen untersucht worden sind (Dzierżęcino, Kr. Sławno, Fdst. 3 und Bogucino, Kr. Kołobrzeg, Fdst. 4).¹³

Die oben genannten Fundstellen spiegeln sicherlich nur unvollständig das Besiedlungsnetzwerk der jüngeren vorrömischen Eisenzeit in Westpommern wider; der Forschungsstand ist weiterhin als lückenhaft zu betrachten. Auch die Rettungsgrabungen, die zuletzt an zahlreichen Baumaßnahmen in der Region unternommen worden sind (z. B. die Umgehungsstraßen von Stargard

wo zbadana przez archeologów z UAM w Poznaniu, dziś znamy tylko pojedyncze zabytki ze stanowiska.

Na koniec wymienić należy osady kultury oksywskiej, które przebadano bez kontekstu mikroregionalnego. Na pierwszym miejscu plasuje się osada w Głuszynie, pow. Słupsk, stan. 1, objęta przez kilka sezonów systematycznymi wykopaliskami.¹² Poza tym wymienić należy osady badane ratowniczo: Dzierżęcino, pow. Sławno, stan. 3 i Bogucino, pow. Kołobrzeg, stan. 4.¹³

Wymienione stanowiska rzecz jasna nie odzwierciedlają rzeczywistego obrazu osadnictwa kultury oksywskiej na Pomorzu Zachodnim. Sieć osadnicza tej kultury na Pomorzu Zachodnim pozostaje nadal daleka od zadowalającego rozpoznania. Przeprowadzone w ostatnich latach badania archeologiczne związane z realizacją dużych inwestycji, np. obwodnic Stargardu i Słupska, dostarczyły niestety dość skąpych źródeł dla badań nad kulturą oksywską.

11 Bohnsack 1938; Kleist 1955.

12 Rogalski 2010a.

13 Strzyżewski und Żurawski 1973; Strzyżewski 1973.

12 Rogalski 2010a.

13 Strzyżewski i Żurawski 1973; Strzyżewski 1973.

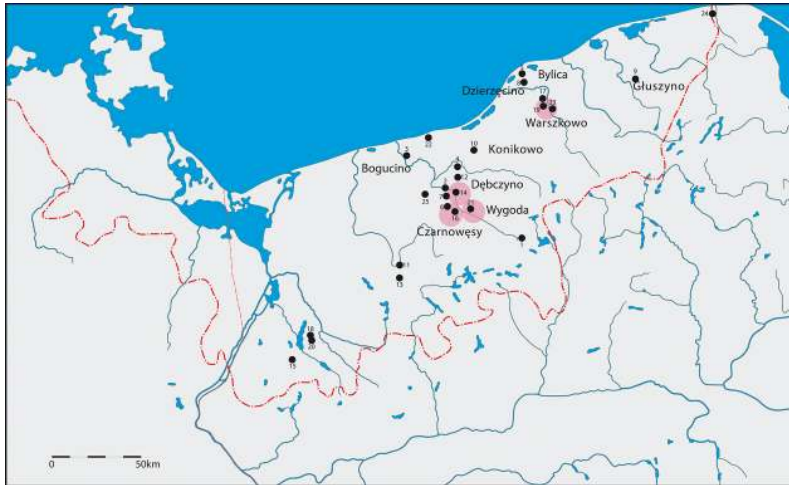

Abb. 3 Die Siedlungsmikroregionen (rot markiert) auf der Karte der Siedlungen der jüngeren vorrömischen Eisenzeit im Westpommern.

Ryc. 3 Mikroregiony osadnicze na tle lokalizacji osad z młodszego okresu przedrzymskiego na Pomorzu Zachodnim.

und Słupsk), haben nur spärliches Material der Oksywie-Kultur geliefert.

2 Siedlungskeramik als Forschungsquelle

Das Formspektrum der Gefäße aus den Siedlungen der Oksywie-Kultur im Westpommern ist überraschend klein. Unter 3500 Keramikfragmenten aus der Siedlung in Głuszyno, Kr. Słupsk, konnte man nur 7 vollständige Gefäßformen rekonstruieren.¹⁴ Das gleiche betrifft z. B. die Funde aus Bogucino, Kr. Kołobrzeg, Fdst. 4 (10 Gefäßformen von 3000 Fragmenten) und Rogowo, Kr. Białogard, Fdst. 4 (8 Gefäßformen von 3000 Fragmenten).¹⁵

In der polnischen Literatur sind zwei typologische Gliederungen der Keramik der Oksywie-Kultur vorhanden. Die Typologie von R. Wołągiewicz war eher als schematische Darstellung der charakteristischen Gefäßstypen und somit als Lehrbuch konzipiert (Abb. 8).¹⁶ Viel detaillierter ist die Gliederung von A. Strobin, die im Rahmen ihrer Dissertation unlängst publiziert wurde.¹⁷

Beide Arbeiten stützen sich auf Fundmaterial aus den Gräberfeldern. Vergleicht man aber die Siedlungskeramik der Oksywie-Kultur mit den Grabinventaren, stößt man sofort auf Schwierigkeiten bei der Kulturzuordnung der Siedlungskeramik. Der Großteil der Ware

2 Keramik z osad kultury oksywskiej jako materiał do badań i nośnik informacji

Mimo, że ceramika stanowi najczęstszą kategorię źródeł z osad kultury oksywskiej na Pomorzu Zachodnim, to spektrum form naczyń jest zaskakująco wąskie. Spośród 3500 fragmentów ceramiki z osady w Głuszynie, pow. Słupsk, stan. 1 można było zrekonstruować zaledwie 7 rodzajów naczyń.¹⁴ Analogiczna sytuacja zaistniała w przypadku m.in. osady w Bogucinie, pow. Kołobrzeg, stan. 4 (10 form naczyń wobec ogółem 3000 fragmentów ceramiki) i Rogowie, pow. Białogard, stan. 4 (8 form naczyń wobec 3000 fragmentów).¹⁵

W literaturze polskiej funkcjonują obecnie dwie typologie ceramiki kultury oksywskiej. Pierwsza, autorstwa R. Wołągiewicza (ryc. 8),¹⁶ jest w zamyśle krótką, syntetyczną prezentacją charakterystycznych form naczyń kultury oksywskiej. Druga, znacznie bardziej szczegółowa typologia autorstwa A. Strobin, przygotowana została w ramach dysertacji doktorskiej autorki.¹⁷

Wymienieni autorzy tworząc swe typologie bazowali na materiałach z cmentarzysk. Porównując materiały kultury oksywskiej z cmentarzysk z ceramiką z osad postawić można kilka pytań badawczych. Przede wszystkim należy podkreślić częste trudności dotyczące samej identyfikacji kulturowej ceramiki z osad na Pomorzu Zachodnim. Ceramika spotykana na osadach odznacza

14 Rogalski 2010a, 25–29.

15 Machajewski 1980, 12–14, 18–19, 21, 36, Abb. 5, 8–10, 16; Rogalski 2010b, 66; Strzyżewski 1973, 84, 86–87, Abb. 4.

16 R. Wołągiewicz 1981, 157–159.

17 Strobin 2011.

14 Rogalski 2010a, 25–29.

15 Machajewski 1980, 12–14, 18, 19, 21, 36, ryc. 5, 8–10, 16; Rogalski 2010b, 66; Strzyżewski 1973, 84, 86–87, ryc. 4.

16 R. Wołągiewicz 1981, 157–159.

17 Strobin 2011.

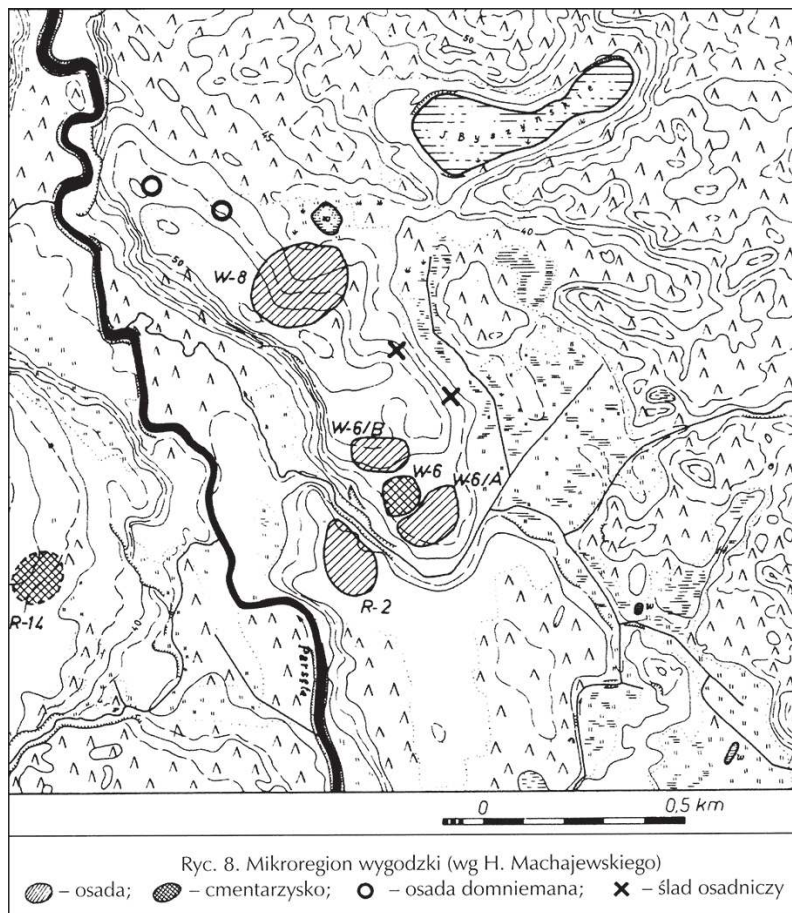

Abb. 4 Die Mikroregion von Wygoda.

Ryc. 4 Mikroregion osadniczy w okolicach Wygody.

ist stark fragmentiert, als Identifizierungskriterium wurden zunächst technologische Eigenschaften verwendet. Die technologischen Aspekte der westpommerschen Siedlungskeramik der Okywie- und Wielbark-Kultur wurden in den 1980er und 1990er Jahren als einer der Forschungsschwerpunkte des oben genannten Projekts der Universität Poznań betrachtet. Untersucht wurden vor allem die Härte der Keramikfragmente, Brennqualität, Magerung, Farbe und Oberflächenstruktur der Gefäße (Abb. 9), um eventuell ein festes statistisches Modell zu entwickeln, das die Siedlungskeramik der jüngeren vorrömischen Eisenzeit und der Römischen Kaiserzeit anhand der Technologie zu charakterisieren erlaubt.¹⁸ Diese Versuche waren leider erfolglos; die technologischen Eigenschaften der Siedlungskeramik der Okywie-Kultur sind mit dem Fundstoff aus der älteren Kaiserzeit vergleichbar. In der polnischen Literatur werden gelegentlich die Siedlungswaren aus der

się dużym rozdrobnieniem, co czyni z jej cech technologicznych główne kryterium klasyfikacji kulturowo-chronologicznej. Cechy te traktowane były w latach 1980-tych i 1990-tych jako osobny aspekt badawczy w ramach wspomnianego wcześniej projektu mikroregionalnego IP UAM w Poznaniu. Analizując ceramikę brano pod uwagę takie czynniki jak twardość ceramiki, jakość wypału, rodzaj domieszki, faktura i kolor powierzchni zewnętrznej i wewnętrznej (ryc. 9), tak, by ewentualnie zbudować stały statystyczny model mogący scharakteryzować ceramikę z osad młodszego okresu przedrzymskiego i okresu rzymskiego na Pomorzu.¹⁸ Próby te nie przyniosły większych sukcesów, cechy technologiczne ceramiki z osad kultury okywijskiej są porównywalne z cechami występującymi w starszym okresie rzymskim. W literaturze polskiej traktuje się zresztą niekiedy ceramikę z młodszego okresu przedrzymskiego i okresu rzymskiego jako jedną serię materiałową.¹⁹

18 Rogalski 2010b, 66–67, 665, ryc. 46.

19 Por. np. Białogard, stan. 17 i Warszkowo, stan. 26 i 27; Kasprowicz 1992, 42; Kozłowska 1989/1990, 110; Rogalski 2010b, 67.

18 Rogalski 2010b, 66–67, 665, Abb. 46.

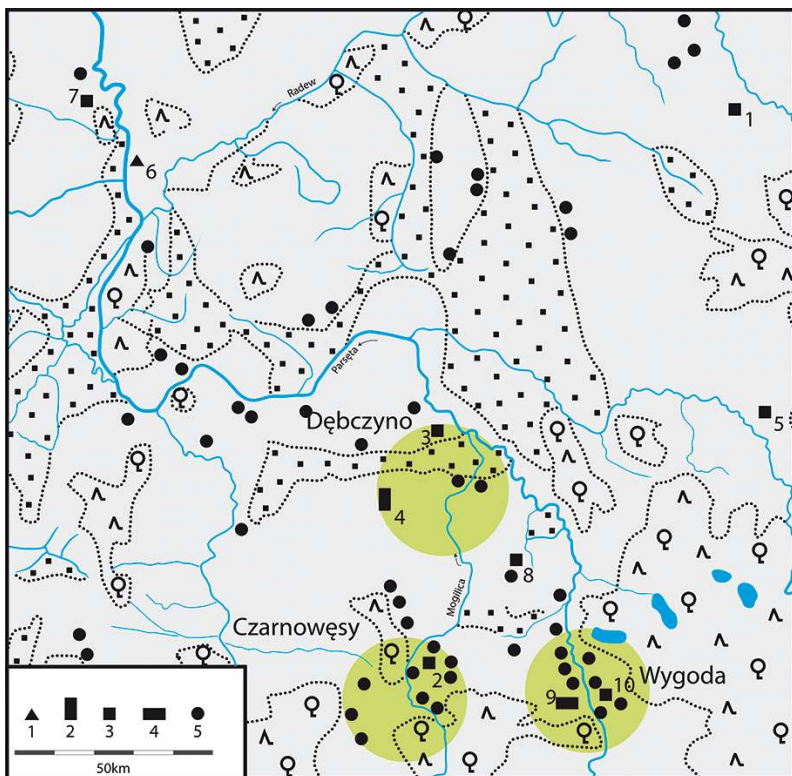

Abb. 5 Die Mikroregionen von Dębczyno, Wygoda und Czarnowęsy auf der archäologische Karte des Parsęta-Tals. Die graphische Bezeichnungen auf der Karte: Nr 2 und 3 – Gräberfelder der Oxyswie Kultur, Nr 5 – die Siedlungen der Oxyswie- und Wielbark-Kultur. Ryc. 5 Mikroregiony osadnicze w okolicach Dębczyna, Wygody i Czarnowęsów na tle osadnictwa w dolinie Parsęty. Nr 2 i 3 – cmentarzyska kultury oksywskiej, Nr 5 – osady kultury oksywskiej i wielbarkskiej.

vorrömischen Eisenzeit und Römischen Kaiserzeit als eine Fundserie betrachtet.¹⁹

Im vorrömischen Fundstoff überwiegen grobe, dickwandige (ca. 1 cm), hell- und dunkelbraune Keramikfragmente, die eine Granitgrus-Magerung (ca. 1–1,5 mm) aufweisen. Die Ränder sind normalerweise leicht verdickt und nach außen gebogen. Nur ca. 1–2 % der Keramik weist Verzierung auf. Allerdings wird auch die kaiserzeitliche Siedlungskeramik mit gleichen technologischen Merkmalen beschrieben (Abb. 14).²⁰ Die schwarzgeglättete, dünnwandige, facetierte Keramik, die als charakteristisch für die Oxyswie-Stilistik behandelt wird (Abb. 13), macht in den Siedlungsbefunden nur einen kleinen Anteil (ca. 6 %) aus. Besondere Beachtung verdient also in diesem Zusammenhang die Siedlung in Czarnowęsy, Fdst. 42.²¹ Schwarzgeglättete Waren besitzen hier einen Anteil von ca. 40 % des Fundmaterials (Taf. 1. 1–7, 10).

Ceramika wyświecana, czarna, cienkościenna, facetowana o drobnej domieszce mineralnej, która w literaturze uważana jest za charakterystyczną dla kultury oksywskiej (ryc. 14) ma niewielki udział (zazwyczaj około 6 %) w inwentarzach z osad. Przeważa ceramika grubej roboty, barwy jasno- bądź ciemnobrunatnej o grubości ścianek około 1 cm i granulacji domieszki mineralnej rzędu 1–1,5 mm. Brzegi naczyń są zazwyczaj nieznacznie pogrubione i wychylone na zewnątrz. Zazwyczaj tylko około 1–2 % fragmentów jest ornamentowana. Ceramika osadowa z okresu wpływów rzymskich wykazuje zbliżoną charakterystykę (ryc. 13).²⁰ W kontekście powyższych danych jako swoisty fenomen traktować należy materiały z osady w Czarnowęsach, stan. 42 (niepublikowane badania prof. Henryka Machajewskiego).²¹ Typowa dla kultury oksywskiej ceramika cienkościenna, czarna, wygładzana i facetowana (tabl. 1. 1–7, 10) stanowiła tu aż około 40 %.

19 Vgl. beispielsweise Białogard, Fdst. 17 u. Warszkowo, Fdst. 26 u. 27: Kasprowicz 1992, 42; Kozłowska 1989/1990, 110; Rogalski 2010b, 67.

20 Rogalski 2010b, 66–67.

20 Rogalski 2010b, 66–67.

21 Unpubl. Grabungen von H. Machajewski. – Vgl. auch Machajewski 1987. 21 Machajewski 1987.

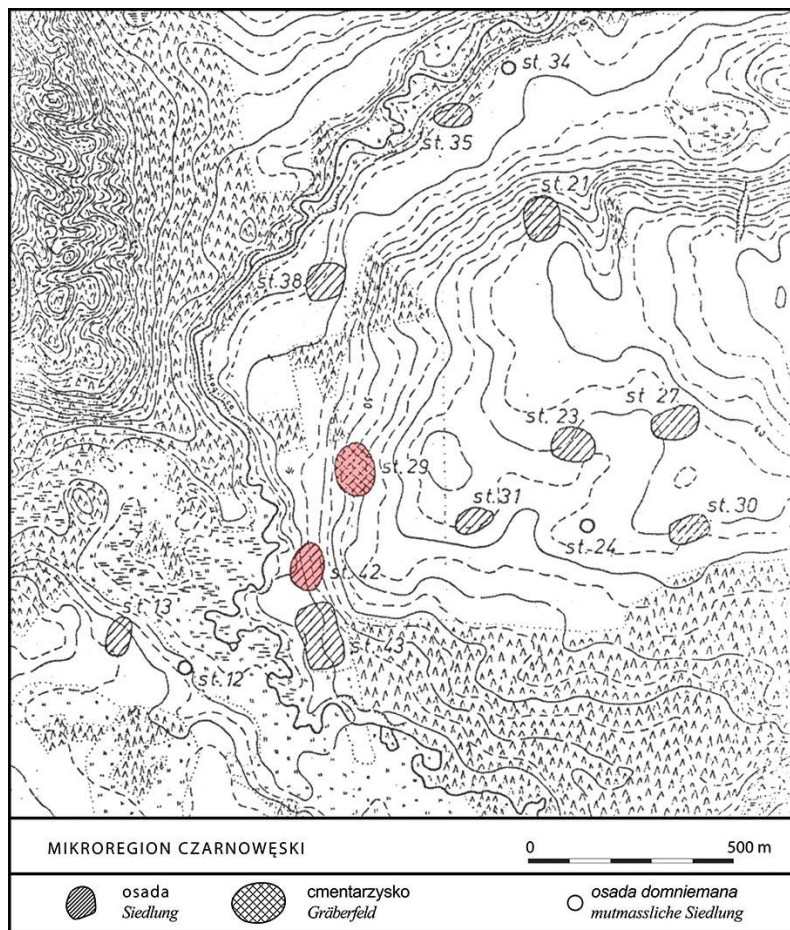

Abb. 6 Die Mikroregion von Czarnowęski mit zwei im Text genannten Fundstellen (rot markiert).

Ryc. 6 Mikroregion osadniczy w okolicach Czarnowęsów ze stanowiskami wymienionymi w tekście (kolor czerwony).

3 Untersuchungsergebnisse der Siedlungskeramik und Forschungsfragen

In der Siedlungskeramik tauchen nicht selten Formen auf, die in sepulkralen Fundkontexten der Oksywie-Kultur keine bzw. nur wenige Analogien haben. Dieser Unterschied im Gefäßrepertoire ergibt sich aus einer anderen Dynamik des ‚Laténisierungsprozesses‘ beim Siedlungsmaterial.²² Die Gräberfelder der Oksywie-Kultur erscheinen in Westpommern frühestens seit der Phase A₂, zuhauf aber in der Phase A₃ der vorrömischen Eisenzeit. Sie sind also ein kurzes, aber intensives Kulturphänomen (Abb. 10). In den Gräbern kommen neue, laténisierte Formen von Keramik, Schmuck und Bewaffnung vor, die Mehrheit der Gräberfelder wird zudem an neuen Plätzen gegründet.²³ Von den ca. 110 Gräberfeldern und Einzelgräbern der jüngeren vorrömischen

3 Wyniki analizy ceramiki z osad i postulaty badawcze.

Analizując ceramikę z osad kultury oksywiekiej można wskazać formy, które nie mają dotąd analogii w materiałach z cmentarzysk. Ta różnica w repertuarze form naczyń wynika z odmiennej niż na cmentarzyskach dynamiki procesu ‚laténizacji‘, jakiej podlegały materiały z osad.²² Nekropole kultury oksywiekiej funkcjonują na Pomorzu Zachodnim najwcześniej od fazy A₂, przeważnie jednak od fazy A₃ młodszego okresu przedrzymskiego jako krótki, lecz intensywny fenomen kulturowy (ryc. 10). W grobach pojawiają się nowe, zlatynizowane formy ceramiki, broni i ozdób, a ponadto większość cmentarzysk zakładana jest na nowych stanowiskach.²³ Spośród około 110 cmentarzysk i pojedynczych grobów z młodszego okresu przedrzymskiego, znanych dziś na Pomorzu Zachodnim, można wskazać zaledwie

²² Rogalski 2007, 147; Rogalski 2010b, 270–271.

²³ Rogalski 2010b, 269.

²² Rogalski 2007, 147; Rogalski 2010b, 270–271.

²³ Rogalski 2010b, 269.

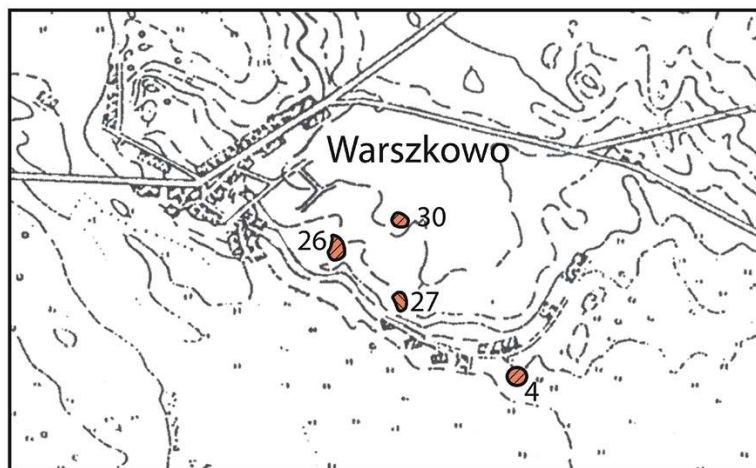

Abb. 7 Die Mikroregion von Warszkowo.
Ryc. 7 Mikroregion osadniczy w okolicach Warszkowa.

Eisenzeit, die heutzutage in Westpommern bekannt sind, kann man nur 14 Fundstellen anführen (Abb. 11), auf denen Gräber der Oksywie-Kultur zusammen mit früheren Bestattungen der Pommerschen Kultur bzw. in ihrer direkten Nachbarschaft vorkommen.

Ganz anders sieht dieser Aspekt im Fall der Siedlungen der Oksywie-Kultur aus (Abb. 12). Auf 11 von den insgesamt 25 bekannten Fundstellen ist der frühere Besiedlungshorizont der Pommerschen Kultur klar lesbar. Von besonderem Belang ist also die Analyse der Siedlungsware hinsichtlich ihrer Unterschiede zur Grabkeramik. Nach dem aktuellen Forschungsstand kann man sechs stilistische Elemente auflisten, die auf kontinuierliche Hallstatttraditionen in der jüngeren vorrömischen Eisenzeit verweisen könnten. Zu erwähnen sind zuerst vier Gefäßformen:²⁴

- Schalen mit einem bogen- bzw. kugelförmigen Profil (Taf. 2. 7)
- niedrige, zweigliedrige Schalen mit hohem, trichterförmigen Rand (Taf. 3. 11)
- niedrige Becher mit über dem Rand eingesetzten Wulsthenkel (Taf. 1. 9)
- bauchige, meist plastisch verzierte Gefäße mit niedrigem Hals und ausgebogenem Rand (Taf. 1. 8, 11; 2. 12).

Diese Formen haben zahlreiche Analogien auf den Fundstellen der Pommerschen Kultur der älteren vor-

14 Standorten, auf denen registriert wurde eine frühere Nutzung durch die pomersche Kultur, wobei Objekte der pomerschen Kultur unmittelbar im Umfeld der Nekropole der oksywieischen Kultur (Abb. 11).

Zugabe der Kontinuität der Nutzung der Standorte sieht diametral anders aus im Falle der Siedlungen der oksywieischen Kultur (Abb. 12). Unter den ca. 25 Siedlungen bis hin zu 11 Standorten zeigt eine frühere Nutzung in Verbindung mit der pomerschen Kultur. Gerade im Hinblick auf die Frage nach der Kontinuität der Besiedlung (bzw. nach dem Siedlungshorizont) zwischen dem älteren und dem jüngeren vorrömischen Zeitalter sind die Merkmale, die die Keramik der Siedlungen der oksywieischen Kultur von der Grabkeramik unterscheiden. Auf dem gegenwärtigen Stand der Forschung kann man 6 stilistische Elemente auflisten, die auf die Tradition der Schichtkeramik des älteren vorrömischen Zeitalters in der Keramik der Siedlungen der oksywieischen Kultur hinweisen. Unter diesen 6 Elementen sind 4 Gefäßformen zu nennen:²⁴

- Teller mit gebogenem, kugelförmigen Profil (Taf. 2. 7)
- niedrige, zweigliedrige Teller mit hohem, trichterförmigen Rand (Taf. 3. 11)
- niedrige Becher mit über dem Rand eingesetzten Wulsthenkel (Taf. 1. 9)
- bauchige, meist plastisch verzierte Gefäße mit niedrigem Hals und ausgebogenem Rand (Taf. 1. 8, 11; 2. 12).

24 Rogalski 2007, 143–144.

24 Rogalski 2007, 143–144.

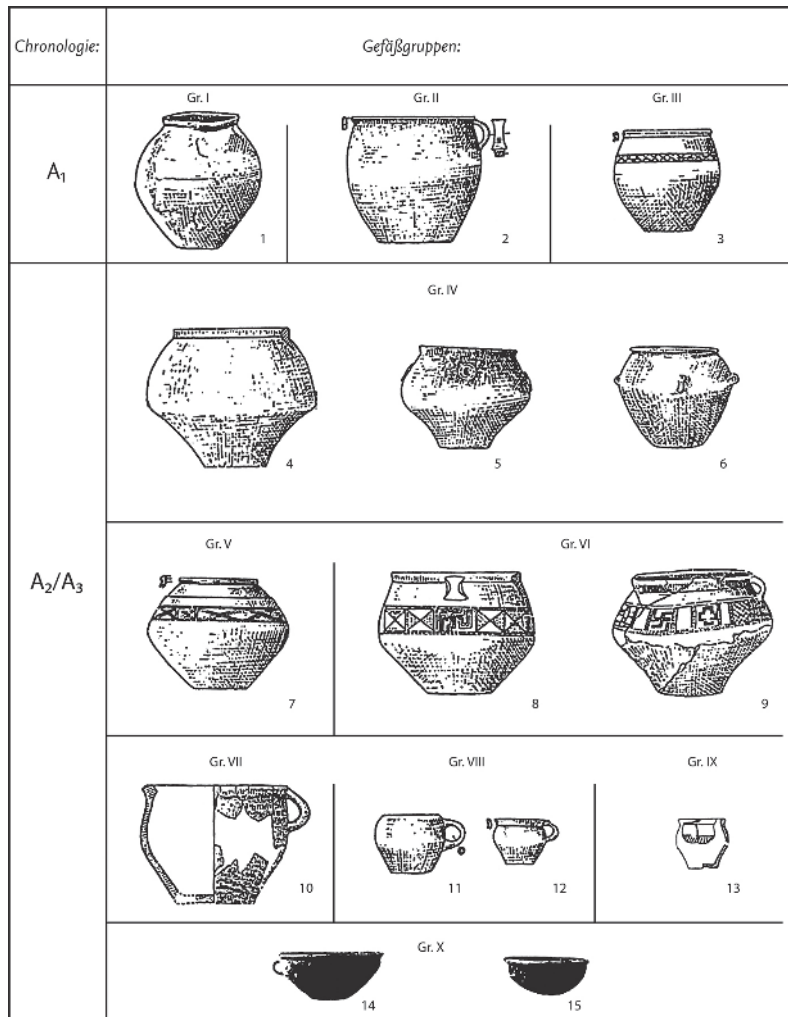

Abb. 8 Die Gefäßtypologie der Okseywie Kultur nach R. Wołgiewicz.

Ryc. 8 Schemat typologiczny ceramiki kultury okseywskiej wg R. Wołgiewicza.

römischen Eisenzeit in Westpommern. Die ersten drei Elemente (Schalen und Becher) sind sogar als stilistische Reminiszenz der Pommerschen Kultur zu betrachten. Bauchige Töpfe sind generell für die ältere vorrömische Eisenzeit in Westpommern charakteristisch; solche Formen tauchen auch in Inventaren der Jastorf-Kultur westlich des Flusses Rega auf.

Neben den Gefäßformen trägt auch die plastische Verzierung der Siedlungskeramik ein starkes Gepräge der älteren vorrömischen Eisenzeit.²⁵ Hier kann man zwei Verzierungsarten anführen:

- plastische, oft konische Knoten über der Schulter, besonders bei den Töpfen (Taf. 1. 11).
- Kerben und Fingereindrücke am Mündungsrand (Taf. 4. 21).

²⁵ Rogalski 2007, 144.

Wymienione formy posiadają liczne analogie na stanowiskach kultury pomorskiej na Pomorzu Zachodnim w starszym okresie przedrzymskim. Pierwsze trzy elementy stylistyczne (misy, wazy i kubki) uznać można za bezpośrednie dziedzictwo stylistyczne kultury pomorskiej. Czwarty z wymienionych typów naczyń (garnki) jest generalnie charakterystyczny dla starszego okresu przedrzymskiego na Pomorzu Zachodnim i spotykany także w inwentarzach kultury jastorfskiej na zachód od Regi.

Nie tylko wymienione formy naczyń, lecz także ornamentyka ceramiki osadowej kultury okseywskiej nosi silne piętno tradycji posthalsztackiej starszego okresu przedrzymskiego, odnosi się to zwłaszcza do zdobienia plastycznego.²⁵ Wymienić należy w tym miejscu dwa typy ornamentyki:

²⁵ Rogalski 2007, 144.

Warszkowo, pow. Sławno, stan. 26 (wg T. Kasprowicza)

W-wa/ob	Ilość	Grupa cer.	Domieszka				Wylewy						Barwa				Powierzchnia				Ornament	Uwagi		
			pon. 0,5	0,5-1	1,0-2,0	pow. 2,0	I	II	III	IV	V	VI	cegł.	brun.	szara	czarna	schropo.	szorstka	gładka	wyświec.				

Rogowo, pow. Białogard, stan. 4 (wg H. Machajewskiego)

Lp.	Wykop	Warstwa	Obiekt	Ilość	Ceramika naczyniowa												Kości	Polepy kg	Żuzel kg	Uwagi	Rośliny uprawne												
					Morfologia					Technologia				typ naczyń																			
					wylewy					barwa				faktura								1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
					I	II	III	IV	V	brzuśtoce	dna	ucha	I	II	III	IV																	I

Dębczyno, pow. Białogard, stan. 53 (wg P. Pawłaka)

Faktura powierzchni			Barwa zewnętrzna					Barwa przelomu				Charakterystyka wypalu			Grubość ścianki (cm)				Domieszka			Część naczynia										
Szorstka	Gładka	Wygladzona	Żółta	Żółto-ceglasta	Brązowa	Szara	Czarna	Jednobarwny	Dwubarwny	Trojbarwny	Wielobarwny	Redukcyjny	Reduk. utlen.	Utleniający	< 0,5	0,5-1,0	< 1,0	Nieokreślona	Organiczna	Mineralna			Dno lub część przydenna	Brzusiec (załom)	Szyjka-wylew	Nieokreślona część brzuśca	Ornament	Ilość fragmentów	Miejsca zalęgania ceramiki	Kultura		
																				Zwir	Piasek	Tłuczeń									24	25

Głuszyno, pow. Słupsk, stan. 1 (wg B. Rogalskiego)

Lp.	Objekt-w-wa	Grupa tech.	Ilość	Powierzchnia zewnętrzna								Powierzchnia wewnętrzna			Domieszka				Przełom			Barwa powierzchni zewnętrznej						Barwa powierzchni wewnętrznej				Ornament	Uwagi	
				1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	1	2	3	4	1	2	3	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4			

Lp.	Ob.	Wylewy												Dna			Ucha																
		Pogrubione						Niepogrubione						inne	proste	wklęsłe	na nożce	proste walcowate w przekroju	przewężone	tasmatowate w przekroju													
		niefazowane	fazowane zewnętrznie	fazowane obustronnie	proste	wychylone na zewnątrz	wychylone do wnętrza	proste	wychylone	przełomne																							

Abb. 9 Die Beispiele der tabellarischen Fassungen der technologischen Analysen für Siedlungskeramik der Oksywie Kultur.

Ryc. 9 Przykłady tabelarycznego rozpisania cech technologicznych ceramiki kultury oksywiekiej z osad.

Nr.	Ortsname	Anzahl der Gräber	HaD3	A1	Aza	Azb	A3	Kaisz.
1	Buczok pow. Białogard	100-120			—————▶			
2	Czarnowesv. pow. Białogard, stan. 29	39				— — —▶		
3	Dębczyno, pow. Białogard, stan. 39	28					————▶	
4	Długie, pow. Stargard Szczeciński	129	————▶					
5	Drawsko Poorskie, pow. Loco	65					————▶	
6	Dychlino, pow. Lębork	12-15			— — —▶	— — —▶	————▶	
7	Głobino, pow. Słupsk stan. 2	17			————▶			
8	Konikowo, pow. Koszalin	64?					————▶	
9	Kopaniewo, pow. Lębork	29?			————▶			
10	Kunowo, pow. Stargard Szczeciński, stan. 5	56	————▶					
11	Lubieszewo, pow. Gryfice	249	————▶					
12	Lubowidz, pow. Lębork, stan. i	39?					————▶	
13	Mierzym, pow. Koszalin	?					————▶	
14	Niemica, pow. Sławno	99					————▶	
15	Oleszno, pow. Drawsko Pomorskie	6-7			————▶			
16	Parsęcko, pow. Szczecinek	71+ 129			————▶			
17	Rogowo, pow. Białogard, stan. stan. 9	39					————▶	
18	Stargard Szczeciński, pow. loco	8	————▶					
19	Warszkowo, pow. Sławno, stan. 4	239	— — —▶				————▶	
20	Wójcin, pow. Pwrzce	21	————▶					
21	Wygoda, pow. Białogard, stan. 6	151			————▶			
22	Zagórzycze, pow. Stargard Szczeciński	14?			————▶			

Abb. 10 Belegungsdauer der größten Gräberfelder in West- und Hinterpommern. Schwarz – Oksywie Kultur; Hellgrau – Jastorf Kultur; Mittelgrau – Pommersche Kultur.

Ryc. 10 Chronologia użytkowania ważniejszych cmentarzysk na Pomorzu Zachodnim. Czarny – kultura oksywska; jasnoszary – kultura jastorfska; ciemnoszary – kultura pomorska.

Abb. 11 Gräberfelder der Oksywie-Kultur mit Gräbern der Pommerschen Kultur (rot) und Fundstellen mit Gräberfeldern beider Kulturen (blau).

Ryc. 11 Cmentarzyska kultury oksywskiej, na których wystąpiły pochówki kultury pomorskiej (na czerwono) oraz stanowiska z cmentarzyskami obu kultur (na niebiesko).

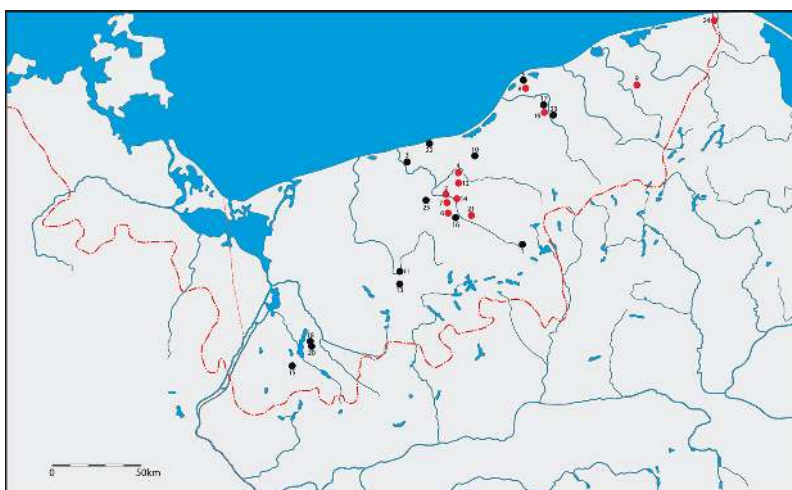

Abb. 12 Siedlungen der Oksywie-Kultur mit Befunden der Pommerschen Kultur (rot).

Ryc. 12 Osady kultury oksywskiej, na których wystąpiły obiekty kultury pomorskiej (na czerwono).

Die oben genannten Waren und Verzierungselemente sind in manchen Inventaren mit Keramik mit latènoïden Merkmalen vergesellschaftet. Als Beispiel kann das Material von zwei Siedlungen der Oksywie-Kultur angeführt werden: Głuszyno, Kr. Słupsk, Fdst. 1 und Czarnowęsy, Kr. Białogard, Fdst. 42.²⁶

In Głuszyno haben 149 Befunde der Oksywie-Kultur zahlreiche Keramikfragmente mit den stilistischen Merkmalen der Pommerschen Kultur erbracht. Eine für die Pommersche Kultur typische Schale mit bogenförmigem Profil stammt aus der Wohngrube Befund 496 (Taf. 2. 7), wo sie mit einem Miniaturgefäß der Gruppe IX nach Wołągiewicz vergesellschaftet war (Taf. 2. 6). In der Wohngrube Befund 563 wurden u. a. drei ähnliche Schalen mit kugelförmigem Profil (Taf. 3. 2, 9, 14) und eine zweigliedrige Schale mit hohem Trichterrand (Taf. 3. 11) geborgen. Das Vorkommen kegelförmiger

- guzy plastyczne, często stożkowate, lokowane na załomie brzuśca, zwłaszcza w przypadku garnków (tabl. 1. 11).
- karbowanie lub odciski palców na krawędzi brzegu naczyń (tabl. 4. 21).

Wymienione wyżej formy naczyń i elementy zdobnicze spotykane są na osadach w zespołach razem z ceramiką o cechach zlatenizowanych. Jako przykład przytoczyć można materiały z dwóch osad kultury oksywskiej: Głuszyno, pow. Słupsk, stan. 1 i Czarnowęsy, pow. Białogard, stan. 42.²⁶

W Głuszynie 149 obiektów kultury oksywskiej dostarczyło licznej serii fragmentów ceramiki o czytelnym piętnie stylistycznym kultury pomorskiej. W inwentarzu ziemianki, ob. 496, wystąpiła m.in. typowa dla kultury

26 Głuszyno: Rogalski 2010a; Czarnowęsy: Machajewski 1987.

26 Głuszyno: Rogalski 2010a; Czarnowęsy: Machajewski 1987.

Abb. 13 Zwei Gefäße aus dem Gräberfeld in Buczek, pow. Białogard (Butzke, Kr. Belgard) – Beispiel der glatten, schwarzen, dünnwandigen und facettierten Keramik mit feiner Magerung, die in der Literatur als die charakteristische Merkmale der Oksywie-Stilistik gehalten wird.

Ryc. 13 Dwa naczynia z Buczka, pow. Białogard (Butzke, Kr. Belgars) jako przykład ceramiki czarnej, gładkiej, cienkościennej i o drobnej domieszce, która uznana jest w literaturze za typową dla kultury oksywskiej.

Schalen, die aber mit facettierten Rändern versehen wurden (Taf. 3. 9, 14), in diesem Befund ruft die Frage nach Dynamik und Ausmaß der Übernahme des latènoiden Stils hervor; sie sind zudem mit den für die Oksywie-Kultur typischen schwarzgeglätteten, facettierten, eiförmigen Töpfen vergesellschaftet (Taf. 3. 4, 7).

Das Fundmaterial der Wohngrube Befund 299 beinhaltete neben den klassischen Gefäßformen (Taf. 4. 1, 7; Terrine der Gruppe III und Miniaturgefäß der Gruppe IX) und Verzierungselementen (Taf. 4. 2–3, 20; Mäander- und Schachbrettmuster; Verzierung des Bodens) der Oksywie-Kultur auch ein Randfragment, das mit Fingereindrücken verziert wurde (Taf. 4. 21). Dieses Fragment ist sicherlich als Anklang an die Pommersche Kultur zu betrachten. Dafür spricht auch die Technologie: Die für die Oksywie-Kultur typischen Fragmente sind schwarzgeglättet, dünnwandig und enthalten eine feine Magerung. Das Fragment mit den Fingereindrücken entspricht hingegen technologisch (grobe Magerung, raue, dunkelbraune Oberfläche) der Charakteristik der Pommerschen Kultur.

Sehr interessant stellt sich das Fundmaterial aus der weiter im Westen gelegenen Siedlung in Czarnowęsy, Kr. Białogard, Fdst. 42 dar.²⁷ Der Anteil der facettierten Ware ist hier – wie schon früher erwähnt – überraschend hoch. Zahlreich treten auch Gefäßfragmente zutage, die deutliche Einflüsse der Pommerschen, aber auch der Jastorf-Kultur aufweisen. Im Befund 1 wurden neben einem eiförmigen, facettierten Topf der Gruppe I

27 Machajewski 1987.

Abb. 14 Siedlungskeramik aus Choszczno-Kwiatowo, Kr. Choszczno, Fundstelle 5 – Beispiele der frühkaiserzeitlichen Siedlungskeramik mit den technologischen Merkmalen, die auch dem breiten Spektrum der technologischen Einheiten der vörrömischen Siedlungskeramik entsprechen.

Ryc. 14 Wybór ceramiki z Choszczna-Kwiatowa, pow. Choszczno, stan. 5. Przykład ceramiki osadowej ze starszego okresu rzymskiego technologicznie odpowiadającej ceramice z osad z młodszego okresu przedrzymskiego.

pomorskiej misa o regularnie łukowatym profilu brzuśca (tabl. 2. 7) obok naczynia miniaturowego grupy IX wg R. Wołągiewicza (tabl. 2. 6). W innej ziemiance, ob. 563, odkryto m.in. trzy okazy analogicznych mis o kulistej formie brzuśca (tabl. 3. 2, 9, 14) i dwudzielną niską wazę o wysokim lejowatym wylewie (tabl. 3. 11). Obecność w tejże ziemiance mis o analogicznych, kulistych formach brzuśców, jednak o pogrubionych, facetowanych brzegach (tabl. 3. 9, 14), którym towarzyszą klasyczne dla kultury oksywskiej facetowane garnki jajowate o wyświecannej, czarnej powierzchni (tabl. 3. 4, 7), daje asumpt do dyskusji odnośnie przebiegu i skali procesu przejmowania zlatenizowanych wzorców kulturowych.

Materiał z trzeciej ziemianki z Głuszyna, ob. 299, zawierał obok okazów ceramiki typowej dla kultury oksywskiej tj. wazy grupy III (tabl. 4. 1) i naczynia miniaturowego grupy IX według R. Wołągiewicza (tabl. 4. 7) oraz równie typowego zdobnictwa w postaci motywów meandra, szachownicy, zdobienia dna (tabl. 4. 2–3, 20) także fragment wylewu zdobionego odciskami palców na krawędzi (tabl. 4. 21). Fragment ten, w przypadku znalezienia poza zespołem kultury oksywskiej, można by było zaklasyfikować jednoznacznie jako zabytek kultury pomorskiej. Wyróżnia się on także na polu technologii. Fragmenty odpowiadające stylistyce kultury oksywskiej z omawianego ob. 299 są czarne, wyświecane, cienkościenne i o drobnej domieszce. Fragment

nach Wołągiewicz (Taf. 1. 10) auch Fragmente von zwei schlanken Töpfen mit niedrigem Hals und ausgebo-gnem Rand geborgen (Taf. 1. 8, 11). Einer von ihnen ist plastisch mit einem konischen Knoten zwischen Hals und Schulter verziert (Taf. 1. 11). Solche Keramik hat zahlreiche Analogien in der Jastorf-Kultur in Westpom-mern, z. B. auf dem nahe liegenden Gräberfeld in Kar-lino, Kr. Białogard.²⁸ Aus dem gleichen Befund stammt auch ein trichterförmiger Becher mit hohem Wulsthen-kel (Taf. 1. 9), der wiederum der Stilistik der Pommer-schen Kultur entspricht.

Zusammenfassend muß man das Forschungsdefi-zit bezüglich der Siedlungen der Oksywie-Kultur be-tonen. Dennoch, das bisher gewonnene Material läßt die Vermutung zu, dass der ‚Laténisierungsprozess‘ in Westpommern nicht gleichmäßig verlief. Der Latène-Stil wurde vor allem im Bereich der Bestattungssitten adaptiert, wofür der schnelle und radikale Wandel der Begräbnisrituale spricht. Die Siedlungskeramik scheint hingegen eine Resistenz der damaligen Gemeinschaften gegen die Übernahme der neuen stilistischen Strömun-gen zu beweisen.

zdobiony odciskami palców odpowiada natomiast tech-nologicznie charakterystyce materiałów kultury pomor-skiej – posiada grubą domieszkę mineralną oraz szorstką, ciemnobrunatną powierzchnię.

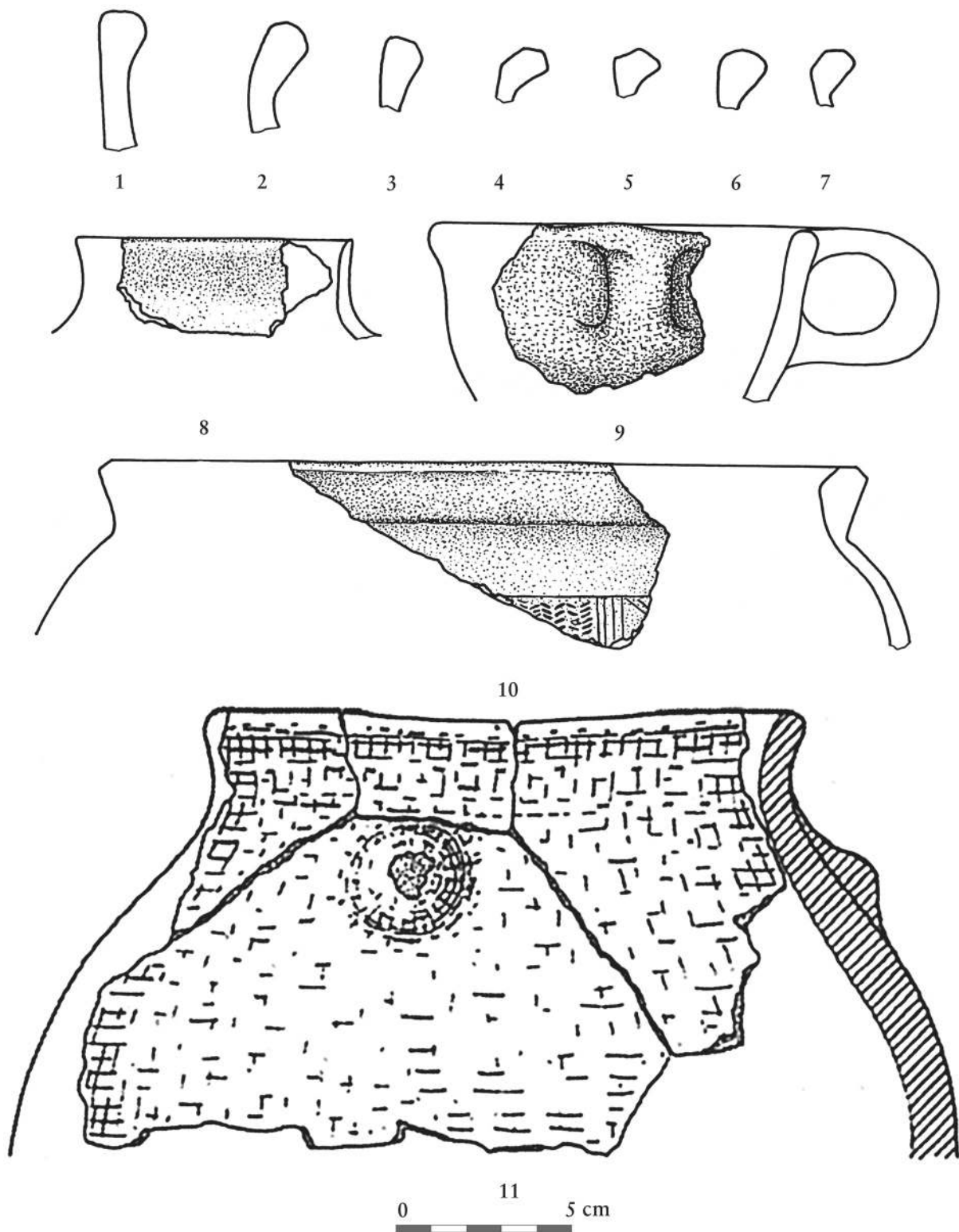
Niezwykle interesujący jest również materiał z bar-dziej na zachód położonej osady w Czarnowęsach, pow. Białogard, stan. 42.²⁷ Ceramika o facetowanych brze-gach, jak już wcześniej wspomniano, wystąpiła tutaj nie-spotykane licznie. Obok niej były obecne także okazy naczyń wykazujące wpływy tradycji kultury pomorskiej, ale również i jastorfskiej. W jamie, ob. 1, obok garn-ka jajowatego o facetowanym brzegu grupy I według R. Wołągiewicza (tabl. 1. 10) znaleziono także fragmenty dwóch smukłych garnków o niskich szyjach i wychylo-nych na zewnątrz wylewach (tabl. 1. 8, 11). Jeden z nich jest zdobiony plastycznie stożkowatymi guzami ponad załomem brzuśca, u nasady szyjki (tabl. 1. 11). Naczynia te posiadają liczne analogie w kulturze jastorfskiej na Po-morzu Zachodnim np. na nie tak odległym cmentarzy-sku w Karlinie, pow. Białogard.²⁸ Z tego samego objek-tu pochodzi ponadto kubek o lejowatej formie brzuśca i wałkowatym, wysoko osadzonym uchu (tabl. 1. 9), na-wiązujący do naczyń o zbliżonej formie, jakie znamy z materiałów kultury pomorskiej.

W podsumowaniu przede wszystkim uwypuklić na-leży zastój w badaniach nad osadami kultury oksywskiej. Pozyskany do tej pory materiał pozwala jednak posta-wić tezę o dwutorowym charakterze procesu latenizacji na Pomorzu Zachodnim. Osobno, a zarazem bardzo in-tensywnie, tradycja lateńska adoptowana była w sferze zwyczajów pogrzebowych, co rejestrujemy w szybkiej i radykalnej zmianie elementów obrządku. Ceramika z osad dowodzi natomiast, że te same społeczności Pomo-rza Zachodniego były zaskakująco zachowawcze wobec nowych prądów stylistycznych. Problematyka ta wyma-ga bezwzględnie dalszych studiów.

28 Machajewski 1999, 235–236, Abb. 1. 4.

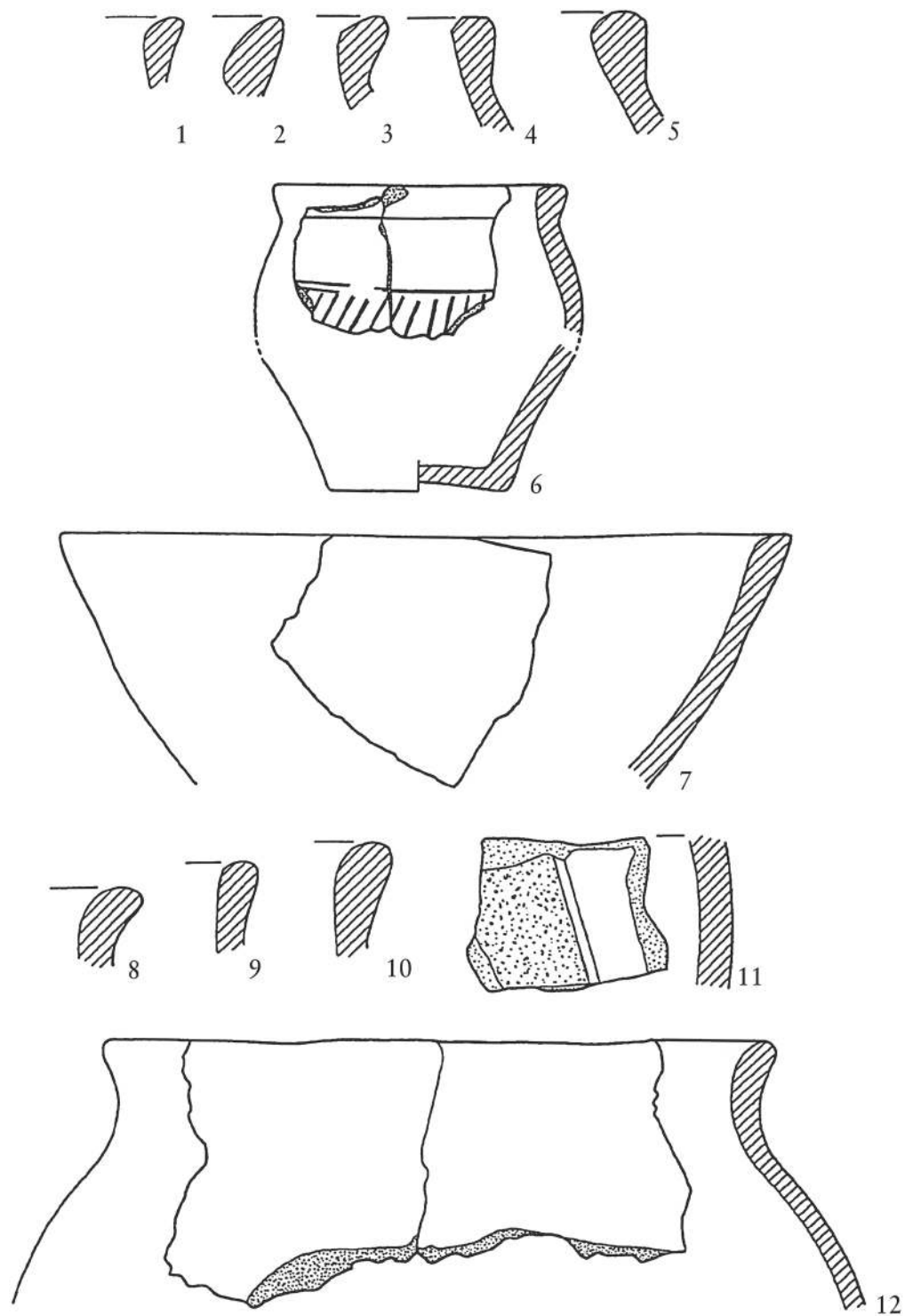
27 Machajewski 1987.

28 Machajewski 1999, 235–236, ryc. 1. 4.

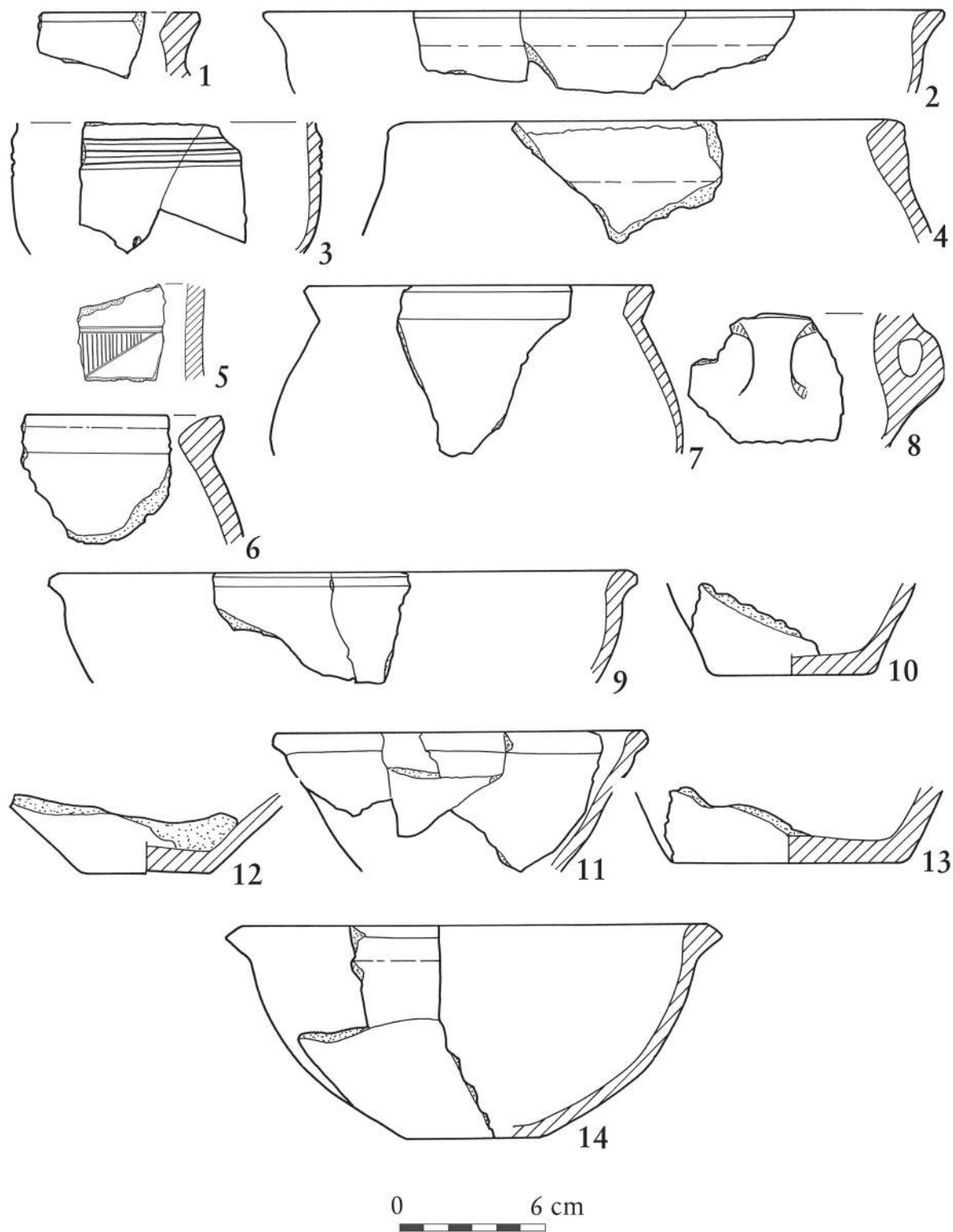
Taf. 1 Siedlung der Oksywie Kultur in Czarnowęsy, Kr. Białogard, Fndst. 42, Befund 1. Die Keramikserie aus diesem Befund bilden Fragmente mit reiner Hallstatt-Stilistik (8–9, 11), die man mit der Tradition der Pommerschen Kultur verbindet und Fragmente, die schon deutlich latenisierte stilistische Merkmale tragen (1–7, 10).

Tabl. 1 Czarnowęsy, pow. Białogard, stan. 42. ob. 1. Serię ceramiki z tego obiektu tworzą fragmenty o tradycji halszackiej (8–9, 11) oraz fragmenty naczyń o stylistyce już zlatenizowanej (1–7, 10).

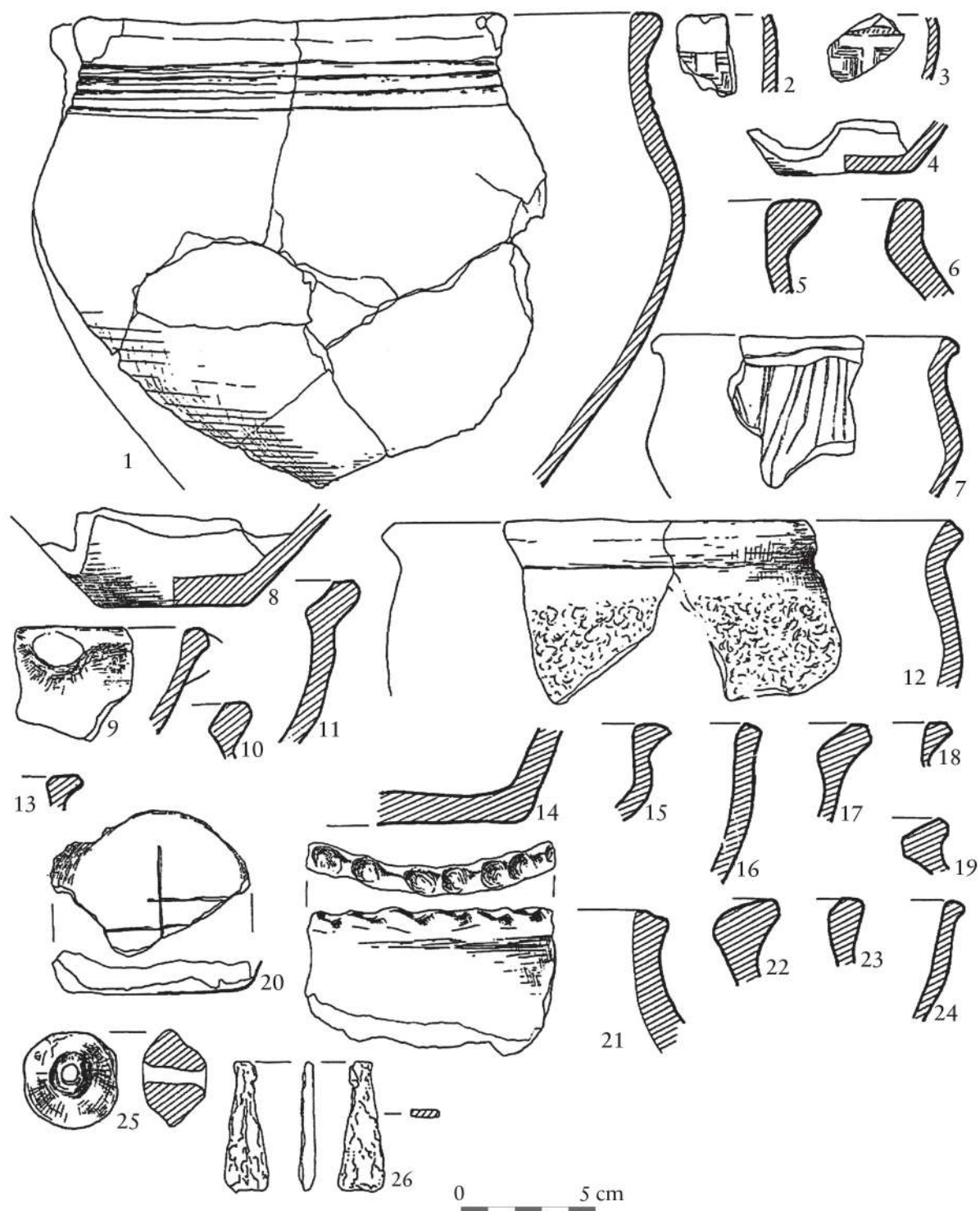
Taf. 2 Siedlung der Oksywie Kultur in Gluszyno, Kr. Słupsk, Fndst. 1. 1-7: Befund 496; 8-12: Befund 15. In beiden Befunden kommt die für die Oksywie Kultur typische latinisierte Keramik (1-6, 8-11) zusammen mit Gefäße vor, die die Tradition der älteren vörrömischen Eisenzeit repräsentieren (7, 12).

Tabl. 2 Gluszyno, pow. Słupsk, stan. 1. Ceramika kultury oksywskiej. 1-7: ob. 496; 8-12: ob. 15. W obu obiektach wystąpiły fragmenty naczyń kultury oksywskiej o cechach zlatinizowanych (1-6, 8-11) wraz z ceramiką o stylistyce starszego przedrzymskiego (7, 12).

Taf. 3 Siedlung der Oksywie Kultur in Gluszyno, Kr. Słupsk, Fndst. 1, Befund 563. Der nächste Beispiel der oben genannten Kulturerscheinung. Unter den latensierten Keramikfragmente der Oksywie Kultur (1, 3-7) befinden sich die Schalen, die morphologisch der Tradition der Pommerschen Kultur entsprechen (2, 9, 11, 14).

Tabl. 3 Gluszyno, pow. Słupski, stan. 1, ob. 563. Kolejny przykład tego samego zjawiska kulturowego. Wraz z ceramiką już zlatenizowaną (1, 3-7) wystąpiły naczynia wciąż wykazujące tradycję kultury pomorskiej (2, 9, 11, 14).

Taf. 4 Siedlung der Oksywie Kultur in Gluszyno, Kr. Słupsk, Fndst. 1, Befund 299. 21: Randfragment, das mit Fingereindrücken verziert wurde – ein klassisches Element des Gefäßrepertoires der Pommerschen Kultur. Hier in der Keramikserie der Oksywie Kultur (1–19, 22–14).

Tabl. 4 Gluszyno, pow. Słupsk, stan. 1, ob. 299. 21: fragment wylewu zdobiony na krawędzi karbowaniem odciskami palców, jest to klasyczny element mikromorfologiczny naczyń kultury pomorskiej – tutaj w zespole ceramiki kultury oksywskiej (1–19, 22–14).

Bibliographie

Bibliografia

Bohnsack 1938

Dietrich Bohnsack. *Die Burgunden in Ostdeutschland und Polen während des letzten Jahrhunderts v. Chr.* Quellenschriften zur ost-deutschen Vor- und Frühgeschichte. Leipzig: Kabitzsch, 1938.

Kasprowicz 1992

Tomasz Kasprowicz. „Warszkowo, gmina Sławno, stan. 26 – ze studiów nad budownictwem młodszego okresu przedrzymskiego i okresu wpływów rzymskich na Pomorzu Środkowym“. *Dorzecze Zeszyt Archeologiczny* 1 (1992), 42–67.

Kleist 1955

Diether von Kleist. *Die Urgeschichtlichen Funde des Kreises Schlawe*. Bd. Hamburg. Beiheft zum Atlas der Urgeschichte. Eigenverlag Hamb. Museum f. Völkerkde. u. Vorgesch., 1955.

Kočka-Krenz, Machajewski und Strzyżewski 1976

Hanna Kočka-Krenz, Henryk Machajewski und Czesław Strzyżewski. „Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na cmentarzysku z młodszego okresu przedrzymskiego i podokresu wczesnorzymskiego w Rogowie k. Białogardu w 1975 r.“ *Koszalińskie Zeszyty Muzealne* 6 (1976), 57–74.

Kozłowska 1989/1990

Dorota Kozłowska. „Osada z młodszego okresu przedrzymskiego i okresu wpływów rzymskich w Białogardzie, województwo koszalińskie“. *Materiały Zachodniopomorskie XXXV/VI* (1989/1990), 101–157.

Lachowicz 1975

Franciszek Lachowicz. „Podokres późnolateński i okres wpływów rzymskich (od 125 r. p.n.e. do 375 r. n.e.)“. In *Pradzieje Pomorza Środkowego*. Hrsg. von M. Sikora. Biblioteka Słupska. Koszalin: Eigenverlag Wydawn. Poznańskie, 1975, 87–121.

Machajewski 1980

Henryk Machajewski. „Osada z późnego okresu przedrzymskiego i rzymskiego w Rogowie (stan. 4), woj. Koszalin“. In *Studia i materiały do osadnictwa Pomorza Środkowego na przełomie er.* Hrsg. von J. Żak. Koszalin: Eigenverlag Muzeum Okręgowo w Koszalinie, 1980, 7–58.

Machajewski 1981

Henryk Machajewski. „Cmentarzysko ludności kultury oksywijskiej na stan. 39 w Dębczynie, woj. Koszalin“. *Koszalińskie Zeszyty Muzealne* 11 (1981), 23–44.

Machajewski 1984

Henryk Machajewski. „Sprawozdanie z badań nad skupiskiem osadniczym ludności z młodszego okresu przedrzymskiego i okresu wczesnorzymskiego w rejonie wsi Wygoda, woj. Koszalin“. *Koszalińskie Zeszyty Muzealne* 14 (1984), 15–27.

Machajewski 1987

Henryk Machajewski. *Badania ratowniczo – zabezpieczające na stanowisku 29 i 42 w Czarnowęszach, gm. Białogard, woj. Koszalin*. Unpublizierte Arbeit. Poznań, 1987.

Machajewski 1999

Henryk Machajewski. „Stosunki kulturowe w dorzeczu Parsęty w młodszym okresie przedrzymskim“. In *COMHLAN. Studia z archeologii okresu przedrzymskiego i rzymskiego w Europie Środkowej dedykowane Teresie Dąbrowskiej w 65. rocznicę urodzin*. Hrsg. von J. Andrzejowski. Warszawa: Eigenverlag Fundacja Przyjaciół Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, 1999, 233–245.

Machajewski 2001

Henryk Machajewski. *Wygoda. Ein Gräberfeld der Oksywie-Kultur in Westpommern*. Monumenta Archaeologica Barbarica IX. Warszawa: Eigenverlag Fundacja Przyjaciół Inst. Archeologii Uniw. Warszawskiego, 2001.

Magdalinski 1934

Georg Magdalinski. „Die drei Latènefriedhöfe von Konikow, Geritz und Mersin, Kreis Köslin (Pomm.)“ *Mannus* 26.1 (1934), 145–160.

Pawlak 1993

Paweł Pawlak. *Osada wielokulturowa w Dębczynie, gm. Białogard, woj. koszalińskie (stanowisko 53)*. Unpublizierte Magisterarbeit am Prähistorischen Institut der Universität Posen. Poznań, 1993.

Piskorski 1999

Jan M. Piskorski. „Pomorze Zachodnie: ziemia, ludzie, historia (zamiast wstępu)“. In *Pomorze Zachodnie poprzez wieki. Pommern im Wandel der Zeiten*. Hrsg. von J. M. Piskorski und W. Buchholz. Szczecin: Eigenverlag Zamek Książąt Pomorskich, 1999, 5–12.

Rauchfuß und Rogalski 2006

Björn Rauchfuß und Bartłomiej Rogalski. „Sytuacja osadnicza na Pomorzu Środkowym w dobie poprzedzającej uformowanie się kultury wielbarskiej“. In *Goci i ich sąsiedzi na Pomorzu Środkowym. Materiały z konferencji „Goci ich sąsiedzi na Pomorzu Środkowym“*. Koszalin 28–29 października 2005. Hrsg. von W. Nowakowski, J. Borkowski, A. Cieśliński und A. Kasprzak. *Koszalińskie Zeszyty Muzealne*, Seria A = *Studia Archaeologica Pomeranica*. Eigenverlag Muzeum w Koszalinie, 2006, 65–71.

Rogalski 2007

Bartłomiej Rogalski. „Styl halszacki w ceramice z osad z młodszego okresu przedrzymskiego z Pomorza Zachodniego“. In *Materiały z konferencji 30 listopada – 2 grudnia 2005*. Hrsg. von G. Nawrońska. XV Sesja Pomorzoznawcza. Elbląg: Eigenverlag Muzeum Archeologiczno-Historyczne, 2007, 141–150.

Rogalski 2010a

Bartłomiej Rogalski. „Osada ludności kultury oksywijskiej w Głuszynie, powiat Słupsk, stanowisko 1“. *Materiały Zachodniopomorskie IV/V* (2010), 21–73.

Rogalski 2010b

Bartłomiej Rogalski. *Przemiany kulturowe na Pomorzu Zachodnim i Przednim w młodszym okresie przedrzymskim (III–I w. p.n.e.)*. Biblioteka Naukowa Muzeum Narodowego w Szczecinie. Seria Archeologiczna. Szczecin: Eigenverlag Muzeum Narodowe, 2010.

Rogalski 2011

Bartłomiej Rogalski. „Wyniki badań archeologicznych na stanowisku 30 w Warszkwie, pow. Sławno, woj. zachodniopomorskie”. *Materiały Zachodniopomorskie. Nowa Seria VI/VII* (2011), 87–120.

Sikorski 1993

Andrzej Sikorski. „Dębczyno, stan. 22, gm. Białogard, woj. Koszalin (stanowisko wielokulturowe)”. *Folia Praehistorica Posnaniensia V* (1993), 91–114.

Strobin 2011

Anna Strobin. *Ceramika naczyniowa kultury oksywskiej*. Gdańskie Studia Archeologiczne. Seria Monografie. Gdańsk: Inst. Archeologii Uniwersytetu Gdańskiego, 2011.

Strzyżewski 1973

Czesław Strzyżewski. „Sprawozdanie z badań weryfikacyjnych i wykopaliskowych na terenie osady z okresów późnolateńskiego i wczesnorzymskiego w Bogucinie, pow. Kołobrzeg w latach 1970 – 1972”. *Koszalińskie Zeszyty Muzealne 3* (1973), 79–89.

Strzyżewski und Żurawski 1973

Czesław Strzyżewski und Zbigniew Żurawski. „Wstępne sprawozdanie z badań wykopaliskowych na stanowisku 3 w Dzierżęcinie, pow. Sławno w 1972 r”. *Koszalińskie Zeszyty Muzealne 3* (1973), 90–101.

M. D. Wołągiewicz 1960

Maria Danuta Wołągiewicz. „Wyniki badań ratunkowych na stanowisku produkcyjnym z okresu wpływów rzymskich w Choszczynie-Kwiatowie w 1960 r”. *Materiały Zachodniopomorskie VI* (1960), 75–95.

R. Wołągiewicz 1965

Ryszard Wołągiewicz. „Cmentarzysko z okresu późnolateńskiego i rzymskiego w Warszkwie, pow. Sławno”. *Materiały Zachodniopomorskie XI* (1965), 179–280.

R. Wołągiewicz 1979

Ryszard Wołągiewicz. „Kultura pomorska a kultura oksywiska”. In *Problemy kultury pomorskiej*. Hrsg. von T. Malinowski. Seria wydawnictw monograficznych. Koszalin: Eigenverlag Muzeum Okręgowe w Koszalinie, 1979, 33–69.

R. Wołągiewicz 1981

Ryszard Wołągiewicz. „Kultura oksywiska i wielbarska”. In *Praehistoria ziem polskich V. Późny okres lateński i okres rzymski*. Hrsg. von J. Wielowiejski. Wrocław: Eigenverlag Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1981, 135–191.

Abbildungsnachweis**Spis Rycin**

1 Piskorski 1999. 2 R. Wołągiewicz 1979, ryc. 1. 3 Rogalski 2010b, 583 mapa 1, 589. 4 Machajewski 1984, 17, ryc. 2 – z uzupełnieniami. 5 Machajewski 2001, 8, ryc. 2 – z uzupełnieniami. 6 Machajewski 1987, ryc. 2 – z uzupełnieniami. 7 Rogalski 2011, 104, ryc. 1. 2. 8 R. Wołągiewicz 1981, 140, tabl. XIX – z uzupełnieniami. 9 Rogalski 2010b, 655, ryc. 46.

10 Rogalski 2010b, tabela 1. 11 Rogalski 2010b, 584 mapa 2, 589–590 – z uzupełnieniami. 12 Rogalski 2010b, 583, mapa 1, 589 – z uzupełnieniami. 13 Zbiory Działu Archeologii Muzeum Narodowego w Szczecinie. 14 Zbiory Działu Archeologii Muzeum Narodowego w Szczecinie; M. D. Wołągiewicz 1960.

Tafelnachweis**Spis Tablic**

1 1–10: Machajewski 1987; 11: Machajewski 1999, 236, ryc. 1. 6. 2 Rogalski 2010a, tabl. IV. 1–7, V. 1–5. 3 Rogalski 2007, 145, ryc. 4. 4 Rogalski 2007, 146, ryc. 6.

BARTŁOMIEJ ROGALSKI

Dr., geboren 1974, ist Mitarbeiter am Nationalmuseum in Stettin. MA 1998 an der Adam-Mickiewicz-Universität Posen, Dissertation 2004 an der Universität Zielona Góra. Forschungsschwerpunkte: Vorrömische Eisenzeit in Westpommern; Römische Eisenzeit im Gebiet der Unteren Oder; interkulturelle Beziehungen im Ostseeraum.

Dr Bartłomiej Rogalski
Dział Archeologii Muzeum Narodowego w Szczecinie
ul. Staromłyńska 27
70-561 Szczecin, Polen
E-Mail: b.rogalski@muzeum.szczecin.pl